

COOPERATION OF KHARKOV AND CHERKASS IN DEVELOPMENT
OF DESIGN-EDUCATION

The events related to creative, educational and methodical relations between higher educational institutions of Kharkiv (Kharkiv state academy of design and arts) and Cherkasy (Cherkasy state technological university) are investigated and analyzed in the article.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2010

УДК 159

*О.В. Квасник, Ю.Ю. Ільїна,
м., Харків, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ЦІННОСТЕЙ ТА УЯВЛЕНЬ ПРО
МАЙБУТНЄ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Модернізація та швидка технократизація, інформатизація та стрімкий процес розвитку на сьогодні суспільства примушує весь час вдосконалювати себе, свої знання, щоб залишатися затребуваним. Однак, все менше уваги приділяється ціннісним орієнтирам, зокрема на етапі їхнього безпосереднього формування – у шкільному віці.

Проблема дослідження ціннісних орієнтацій в старших класах у суб'єктів навчання лишається актуальною, тому що, по-перше, немає єдиного підходу до трактування поняття ціннісних орієнтацій; по-друге, кардинальні зміни в політичних, економічних, духовних сферах нашого суспільства спричиняють радикальні зміни в ціннісних орієнтаціях і вчинках людей. Особливо яскраво це виражено у дітей старшого шкільного віку. На особливу увагу заслуговує сьогодні вивчення змін, що відбуваються у свідомості сучасної молоді. Неминуча в умові руйнування сформованих устоїв переоцінка цінностей, їхня криза найбільше проявляється у свідомості цієї соціальної групи.

Актуальність вивчення ціннісних орієнтацій молоді обумовлена появою цілого ряду робіт, присвячених різним аспектам цієї проблеми. У соціально-психологічних і психолого-педагогічних дослідженнях вивчається структура й динаміка ціннісних орієнтацій особистості в юнацькому віці, роль ціннісних орієнтацій у механізмі соціальної регуляції поведінки, взаємозв'язки ціннісних орієнтацій з індивідуально-типовими й характерологічними особливостями особистості, із професійною спрямованістю й так далі.

Проблемою дослідження цінностей займалися Р.С.Немов, Є. С. Волков,

С. О. Рубинштейном, Н. Ф. Добринін, А. І. Божович, А. Н. Леонтьєв, В. Н. Мясіщев, В. А. Василенко, М. Рокич, В. А. Ядов тощо.

На нашу думку, проблему структури цінностей у дітей старшого шкільного віку було недостатньо розглянуто. **Метою** даного дослідження є виявлення психологічних особливостей ціннісних орієнтацій старшокласників й їхній взаємозв'язок з уявленнями про майбутнє.

Важливим елементом на шляху формування повноцінної особистості, гідного представника своєї держави є ціннісні орієнтації – це відображення у свідомості людини цінностей, визнаних їм у якості стратегічних життєвих цілей і загальних світоглядних орієнтирів. [2, с. 23].

Поняття ціннісних орієнтацій було введено в післявоєнній соціальній психології як аналог філософського поняття цінностей, однак чітке концептуальне розмежування між цими поняттями відсутнє. Розходження у поглядах були або щодо параметру «Загальне - індивідуальне», або щодо параметру «реально діюче-рефлекторно усвідомлююче». Це залежало від того, чи визнавалася наявність індивідуально-психологічних форм існування цінностей, відмінних від їхньої присутності у свідомості. [2, с. 35].

Р.С.Немов під ціннісними орієнтаціями розуміє те, що людина особливо цінує в житті, чому вона надає особливий, позитивний життєвий зміст [10, с. 180].

Е. С. Волков визначав ціннісні орієнтації як свідомий регулятор соціальної поведінки особистості. Він казав, що ціннісні орієнтації відіграють мотиваційну роль і визначають вибір діяльності [3, с. 322]. Ціннісні орієнтації формуються на основі вищих соціальних потреб, і їхня реалізація відбувається в загально-соціальних, соціально-класових умовах діяльності. Вони є складовими елементами свідомості, частиною її структури. У зв'язку із цим цінності підпорядковуються принципу єдності свідомості та діяльності, сформованому С. А. Рубинштейном [11, с. 130-160].

Поняття «цінність», його психологічному трактуванню, еквівалентно деякому комплексу психологічних явищ, які, хоча й термінологічно, позначаються різними поняттями, але семантично однопорядкові: Н. Ф. Добринін називає їх «значимістю»; А. І. Божович «життєвою позицією»; А. Н. Леонтьєв «значенням» і «особистісним змістом»; В. Н. Мясіщев «психологічними стосунками». Життєві цінності в цей час складаються в основному стихійно, під впливом всіляких факторів. Роль ціннісного впливу на їхнє формування мінімальна.

Існують різні точки зору на відповідність цілей виховання життєвим орієнтаціям(установкам). Наприклад, є думка, що бажаним є відповідність цілей виховання реально функціонуючої в суспільстві системі цінностей. Таке виховання людини є правильним розв'язанням проблеми. Можливо, така

ситуація й улаштувала б, якби стихійно життєві цінності, що формуються, сприятливо впливали на гармонічний розвиток підлітків, і на суспільний прогрес у цілому. Але, на жаль, такої картини поки не спостерігається. [14, с. 108-115].

Спрямованість особистості виражає одну з найважливіших її характеристик, що визначає соціальну й моральну цінність особистості. Зміст спрямованості – це, насамперед домінуючі, соціально обумовлені стосунки особистості до навколишньої дійсності. Саме через спрямованість особистості її ціннісні орієнтації знаходять своє реальне вираження в активній діяльності людини, тобто повинні стати стійкими мотивами діяльності й перетворитися в переконання.

У підлітковому віці в процесі спілкування з навколишніми, людина постійно потрапляє в ситуації, що вимагають від нього прийняття того або іншого рішення. Ухвалення рішення означає вибір з можливих варіантів.

Виникає необхідність розглянути й оцінити можливі альтернативи – головним чином у сфері визначення своїх ціннісних орієнтацій, своїх життєвих позицій. Однак цінності ще не встоялися й випробовуються практикою власної поведінки учнів.

Ціннісні орієнтації розглядаються в сучасній психології як стрижень свідомості, найважливіший елемент внутрішньої структури особистості, що концентрує життєвий досвід індивіда, представляє систему переживань, дозволяє відокремити суттєве від несуттєвого. Ціннісні орієнтації представляють світ відносин, значень, що фіксують і узагальнюють соціальний і індивідуальний досвід.

На думку В. А. Василенко, категорія цінності розкриває один з істотних моментів універсальної взаємозалежності явищ, а саме момент значимості одного явища для буття іншого [5]. Носієм цінності може бути будь-яке явище, що перебуває у взаємодії із суб'єктом. Відповідно до позиції В. А. Василенко, специфіка полягає в тому, що цінність - це момент єдності суб'єкта й об'єкта. Фундаментальне значення для розгляду проблем аксіології має філософське обґрунтування розуміння цінностей О. Г. Дробницьким, що відзначав, що за цінностями ховається проблема особистості й суспільства.

Вагомий внесок у вивчення феномена цінностей вніс М. Рокич, висновки якого дозволяють детально представити специфіку цього явища [7]. По-перше, учений звертає увагу дослідників на той факт, що кількість базових цінностей людини обмежене й невелике, тому їхнє емпіричне вивчення є цілком доступним. По-друге, люди й соціальні групи в будь-якій суспільстві розділяють ті самі цінності, варіативність у залученні до яких розрізняється за ступенем прихильності й за відтінками значимості. По-третє, цінності й ціннісні уявлення організовані й упорядковані в ієрархічні системи. У вітчизня-

ній соціології розроблена статусно-ієрархічна структура цінностей у вигляді ядерно-центричної моделі: цінності зовнішнього статусу, що утворюють стабільне ядро; цінності середнього статусу (структурний резерв); цінності нижче середнього статусу (периферія); цінності нижчого статусу. Цінності ядра й нижчого статусу малорухомі, а цінності, що займають проміжне положення, перебувають у постійному русі [8;с. 144].

Відповідно до прийнятого в психології розумінням природи й особливостей функціонування ціннісних орієнтацій особистості, цінності, що становлять їхню структуру й зміст, розділяються на дві основні групи з погляду цілей і задач, яким служить цінність. Першу групу становлять цінності – мети (термінальні), другу цінності – коштів (індустріальні). Найважливішими є термінальні цінності – це основні цілі людини, вони відображають довгострокову життєву перспективу, те, що вона цінує зараз і до чого прагне в майбутньому. Термінальні цінності як би визначають сенс життя людини, указують, що для нього особливо важливо. Уміння визначити свої цілі, тобто знайти самого себе й своє місце в житті, - дуже важливий показник зрілості в юнацькому віці.

Необхідність визначення ціннісних орієнтацій та уявлень про майбутнє зумовила методику дослідження, яка була використана і призначалася для вивчення ціннісних орієнтацій старшокласників. Ураховувалися вікові особливості учнів, які обумовлюють, з однієї сторони функціонування механізму диференціації цінностей, з іншої – характер вибору тих або інших цінностей, як актуальних для школярів 10-11 класів. [9].

Проведені попередні дослідження показали, що стандартна процедура примусового ранжирування А. Гоштаутаса, Н. А. Семенова й В. А. Ядова всіх духовних цінностей, коли в деяких учнів ще не склався психологічний механізм ціннісного вибору, істотно спотворює психологічну сторону особливостей формування ціннісних орієнтацій. Тому шкала була замінена більш звичною для учнів п'ятибальною. Методика дослідження включає перерахування в довільному порядку основних цінностей життя, актуальних для сучасної людини і сфер життєдіяльності. Кожну з перелічених цінностей досліджуваний повинен був оцінити за п'ятибальною системою з погляду її значимості для нього як цілі життя. В інструкції вказувалося, що кожна цінність оцінюється окремо, відповідно до її значимості.

Відповідно до того, як дослідники розуміють ціннісні орієнтації, були проведена обробка й інтерпретація отриманих даних. Насамперед визначався ступінь сформованості цінностей (уміння учнів провадити ціннісний вибір). Показником, що характеризує цей параметр ціннісних орієнтацій, служила варіативність оцінок, які учні використовують при визначенні тієї або іншої значимості цінності. У випадку, коли учні використовують всі оцінки п'ятиба-

льної шкали, можна говорити про певну сформованість у них механізму диференціації. Використання випробуваними при ранжирування цінностей в основному двох оцінок з п'яти (в основному 4 і 5) свідчить про те, що вміння диференціювати цінності перебуває на початковій стадії формування. Якщо ж випробувані всі запропоновані цінності оцінюють тим самим балом, або взагалі не в змозі дати оцінки, то можна припустити, що диференціація в цих учнів ще не сформувалася. Так само ступінь сформованості цінностей визначався за величиною рангу, отриманого тією або іншою цінністю.

У всіх учнів виявлений різний ступінь сформованості структури цінностей, за якими ми визначали типи ціннісних орієнтацій та уявлень про майбутнє. Для визначення втримування типів ціннісних орієнтацій звичайно прибігають до факторного або таксономічного аналізу.

Отримані дані, насамперед, дозволяють представити ієрархічну систему основних життєвих цінностей, характерних для всієї сукупності учнів, намалювати, так сказати «ціннісно-орієнтаційний портрет школяра-старшокласника». Із цінностей вибірки максимальну оцінку займає цінність «досягнення». Крім неї «соціальні контакти», а по життєвих сферах «сімейне життя».

Середину ієрархічної системи займає більша група цінностей, які в очах старшокласників мають стійке значення для особистості, але представляються їм другорядними в порівнянні з головними цілями життя. Сюди входять: «власний престиж», «розвиток себе», «духовне задоволення», «креативність», «матеріальне становище».

Це вказує, що для середньо вибіркової характеристики старшокласників інші зазначені цінності не входять до числа основних цілей життя людини.

Якщо на основі отриманих даних спробувати дати ціннісно-орієнтаційний портрет досліджуваної сукупності старшокласників, то він буде виглядати приблизно так: «Головне в житті – це знайти роботу (цікаву) і гарних, вірних друзів. Дуже важливо для людини мати родину, засновану на взаємній любові. Звичайно ж, потрібно бути впевненим у собі, поменше сумніватися, проявляти самостійність. Дуже важливо так само бути інтелектуально розвиненим, підвищувати свою освіту, розширювати кругозір, вести активний спосіб життя. Але все це можливо тільки при наявності гарної роботи й особистого щастя. Бажано так само мати можливості для творчості, здатність відчувати й переживати красу природи, мистецтва, але, на жаль, не всім це під силу». [13;с. 36-53].

Інтерпретуючи подібним чином сукупні ціннісні орієнтації і уявлень про майбутнє старшокласників, не можна забувати, що це умовний «порт-

рет», до нього потрапили середньостатистичні дані учнів однієї зі шкіл міста Харкова, а саме 27 дітей віком 16-17 років.

Формування ціннісних орієнтацій - складний і тривалий процес, що припускає наукове знання психологічних механізмів, що лежать в основі ціннісних орієнтацій, і умов їхнього розвитку.[1].

Важливо визначитися в розумінні природи ціннісних орієнтацій (ЦО). Вивчення психологічних особливостей формування ЦО доцільно вести з позиції системного підходу, що дозволяє розглядати дане психологічне утворення як результат процесу взаємодії Людини зі Світом. З погляду втримування, ЦО – загальна спрямованість особистості на те, що для неї в життєдіяльності вагоме й важливе. У реальній життєдіяльності це виражається в тому, що люди не тільки вибірково ставляться до навколишнього світу, але й з певним ступенем активності реалізують поставлені цілі або готові це зробити.

Чітко простежується факт орієнтації підлітків на моральні якості, у яких виражається ставлення до людини взагалі й до товариша зокрема. Майже кожний підліток виділяє в однолітку якість доброго надійного товариша й хоче походити на нього в цьому плані. Поряд із цим підлітків приваблюють якості мужності, представлені комплексом морально-вольових рис. Якості, у яких проявляється ставлення до навчання, праці, суспільної роботи, найбільш значимі для молодших школярів, у підлітків спочатку втрачають свою цінність, але потім знову зростає рівняння на ділові якості, що свідчить про зростаюче усвідомлення важливості навчальної діяльності.

Важливо відзначити, що протягом підліткового віку підвищується увага до якостей, у яких виражається відношення особистості до себе. Так, з однієї сторони старшокласник спрямований на свою особистість, стурбований тим, як йому поводитися, щоб його особисті потреби й прагнення одержали найбільше задоволення, з іншого боку - саме в ранній юності навіть ті хлопці, які в підлітковому віці були досить егоїстичні[6, с. 84-107].

Потреба у відокремленні, що характерна юнацькому віку, знаходить своє конкретне вираження як у спілкуванні(у складі більш-менш широких суспільностей), так і в самоті. У самоті юнака програють ті численні ролі, які недоступні їм у реальному житті, представляють себе в тих образах, які їм найбільше імпонують. Це, зокрема, відбувається в мріях, звідси ясно, чому багато дослідників таке велике значення надають юнацькій мрії. «Юнацька мрія — найважливіший механізм формування ціннісних орієнтацій особистості. Вона створює численні «проективні ситуації», у яких людина виробляє своє відношення до всіляких фактів і явищ. Лише на цій основі відбувається диференціація зовнішніх об'єктів, тобто виникає покликання до певного виду праці, любов до конкретної дівчини (а не до образу жіночності взагалі), складається певний стиль життя й поведіння». Подібна схильність важлива для

розвитку особистості. Мрії дозволяють юнакові запобігти багатьом вчинкам, які привели б до небажаних наслідків для нього в суспільстві. Необхідно відзначити, що потреба в самоті в жодному разі не є протиставлення соціальної й колективізму.

Молодь як соціальна група, виконує певну функцію в соціальному розвитку свого покоління. Всі норми й цінності черпаються молоддю з культур дорослого суспільства. У цілому суспільство однолітків навчає юнаків практиці моральних норм дорослих. Засвоєння ціннісних орієнтацій допомагає школяру досягти певної внутрішньої незалежності від дорослих, затвердити своє я.

Аналіз результатів шкалювання показує, що учні неоднаково ранжують пропоновані цінності. Це дає підставу говорити про те, що деякі учні мають диференційовану структуру цінностей. Для інших всі запропоновані цінності представляються однаковими за своїм значенням, і в них, отже, поки ще відсутня диференційована структура ціннісних орієнтацій.

Відповідно до досліджень К. Олпорта й М. Рокича, необхідна умова формування умов ціннісних орієнтацій – саме вміння диференціювати об'єкти. Однак при аналізі даних виявилось, що навіть в учнів, що вміють диференціювати цінності, ця здатність виражена в різному ступені: є учні зі слабкою диференціацією, коли більшість цінностей оцінюються 4-5 балами, і учні з високою диференціацією цінностей, які приймають весь спектр оцінок.

Таким чином, за ступенем сформованості диференціації всі випробувані розділяються на три основні групи: учні, що мають у достатньої диференційовану структуру ціннісних орієнтацій; учні, у яких диференційована структура ціннісних орієнтацій починає формуватися; учні, у яких диференційована структура ціннісних орієнтацій ще не склалася.

Розглядаючи причини формування ціннісних формувань не можна не згадати про вікові та статеві особливості. У дівчат і юнаків установлені різні причини формування ціннісних орієнтацій. У дівчат, наприклад, на відміну від юнаків цінності «цікава робота» і «любов» домінуючі. Далі в них визначена «щасливе сімейне життя», «здоров'я», «друзі». У юнаків же спостерігається переважна орієнтація на «гарних і вірних друзів», потім «здоров'я» і «активне життя».

Дослідження мотиваційно-цінної структури особистості проводилося у групі з 27 чоловік, з них – 16 дівчата і 11 юнаки. Всі випробувані віком 16-17 років, учні 11 класу однієї зі шкіл нашого міста. («Морфологічний тест життєвих цінностей» В.Ф. Сопов, Л.В. Карпушина).

Основним діагностичним конструктом МТЖЦ є термінальні цінності. Під терміном «цінність» ми розуміємо ставлення суб'єкта до явища, життєвого факту, об'єкту і визнання його як важливого.

Перелік життєвих цінностей включає:

1. *Розвиток себе*, тобто пізнання своїх індивідуальних особливостей, постійний розвиток своїх здібностей і інших особистісних характеристик.
2. *Духовне задоволення*, тобто керівництво моральними принципами, перевага духовних потреб над матеріальними.
3. *Креативність*, тобто реалізація своїх творчих можливостей, прагнення змінювати навколишню дійсність.
4. *Активні соціальні контакти*, тобто встановлення сприятливих відносин у різних сферах соціальної взаємодії, розширення своїх міжособистісних зв'язків, реалізація своєї соціальної ролі.
5. *Власний престиж*, тобто завоювання свого визнання в суспільстві шляхом проходження певним соціальним вимогам.
6. *Високе матеріальне становище*, тобто звертання до факторів матеріального благополуччя як головному сенсу існування.
7. *Досягнення*, тобто постановка й вирішення певних життєвих завдань.
8. *Збереження власної індивідуальності*, тобто перевага власних думок, поглядів, переконань над загальноприйнятими, захист своєї неповторності й незалежності.

Термінальні цінності реалізуються по-різному, у різних життєвих сферах. Під життєвою сферою розуміється соціальна сфера, де здійснюється діяльність людини.

Життєві сфери бувають:

1. Сфера професійного життя.
2. Сфера освіти.
3. Сфера сімейного життя.
4. Сфера суспільної активності.
5. Сфера захоплень.
6. Сфера фізичної активності.

Опитувальник спрямований на вивчення індивідуальної системи цінностей людини з метою кращого розуміння смислу його дії або вчинку. Самобутність людини виробляється щодо основних цінностей, визнаних у суспільстві. Але особистісні цінності можуть і не відтворювати точну копію цінностей суспільних.

Інтерпритація за шкалою цінностей усереднені життєвих сфер ми проводили наступним чином. У процентному співвідношенні ми усіх піддослідних розподілили на дві категорії:

1. категорія учнів з високими балами відповідей на питання однієї зі сфер та цінностей (від 6 балів до 10, включно).
2. категорія з меншим результатом (від 1 до 5 балів)

Перша категорія

Життєві	Життєві сфери
----------------	----------------------

цінності	Професія	Освіта	Родина	Суспіл.	захоплення	Фізич.р
Розвиток себе	96%	89%	78%	78%	93%	59%
Духовне задоволення	11%	15%	11%	22%	15%	19%
Креативність	19%	48%	26%	4%	22%	70%
Соціальні контакти	4%	15%	11%	15%	15%	11%
Власний престиж	96%	93%	67%	74%	85%	78%
Досягнення	100%	100%	93%	93%	100%	67%
Матеріальне становище	96%	93%	89%	100%	85%	89%
Збереження індивідуальності	100%	70%	89%	96%	96%	89%

Друга категорія

Життєві цінності	Життєві сфери					
	Професія	Освіта	Родина	Суспіл.	захоплення	Фізич.р
Розвиток себе	4%	11%	22%	22%	7%	41%
Духовне задоволення	11%	15%	11%	22%	15%	19%
Креативність	19%	48%	26%	4%	22%	70%
Соціальні контакти	4%	15%	11%	15%	15%	11%
Власний престиж	4%	7%	33%	26%	15%	22%
Досягнення	0%	0%	7%	7%	0 %	33%
Матеріальне становище	4%	7%	11%	0%	15%	11%
Збереження індивідуальності	0%	30%	11%	4%	4%	11%

В якості висновку, для статичного підтвердження проведеного аналізу результатів, ми створили таблицю співвідношення різноспрямованих груп цінностей: духовно-моральні цінності й егоїстично-престижні (прагматичні).

духовно-моральні цінності		егоїстично-престижні	
Розвиток себе	84%	Власний прес-тиж	84%
Духовне задов.	86%	Досягнення	94%
Креативність	70%	Матеріальне стан.	93%
Соц.контакти	90%	Збереження інд.	92%

Як бачимо, егоїстично-престижні цінності розвинені більше ніж духовно-моральні, тобто розвиток духовно - морального кредо знаходиться на недостатньому рівні.

В сфері освіти, соціального просування й матеріального благополуччя прагнення старшокласників найчастіше завищені. У багатьох молодих людей бажання більше одержувати не поєднується із психологічною готовністю до більш інтенсивної й кваліфікованої праці. Реалістично оцінюючи послідовність своїх майбутніх життєвих досягнень, юнаки і дівчата надмірно оптимістичні у визначенні можливих термінів їхнього здійснення. У цьому проявляється їхня недостатня готовність до реальних труднощів і проблем майбутнього самостійного життя. Головне протиріччя життєвої перспективи юнаків і дівчат - недостатня самостійність і готовність до самовіддачі заради майбутньої реалізації своїх життєвих цілей. Цілі, які ставлять перед собою майбутні випускники, залишаючись неперевіреними на відповідність їхнім реальним можливостям, нерідко виявляються помилковими.

На перший план виходять матеріальні інтереси, як і в ціннісних орієнтаціях. Родина та духовний розвиток займають друге місце в уявленнях про майбутнє старшокласників. Освіта та соціальні контакти і суспільна діяльність, посідають останнє місце.

На жаль, сучасне покоління не бажає розвивати себе морально, бути освіченим та духовно багатим. Молодь цікавлять лише матеріальні статки. Освіту бажають отримати одиниці. Таку освіту, яка принесе не тільки собі користь, але і користь усім оточуючим. Майбутня професія для підлітків – це тільки досягнення власного престижу.

Таким чином, розглядаючи в цілому особливості формування ціннісних орієнтацій старшокласників за результатами досліджень, можна сказати, що цей необхідний і важливий елемент особистісної структури повністю сформований лише в однієї третини юнаків і дівчат. В учнів ціннісні орієнтації тільки починають формуватися, і поки ще немає підстав стверджувати, що вони перетворилися в стійку властивість особистості. Значна частина старшокласників поки ще не усвідомила свою життєву позицію, не визначила свого особистого відношення до цінностей навколишнього світу. Їхні ціннісні орієнтації, як необхідний елемент структури зрілої особистості до початку юнацького віку виявилися несформованими, що дозволяє охарактеризувати ступень їхньої особистої зрілості як не цілком відповідному віковому й соціальному критеріям розвитку. Наявність певної системи цінностей особистості представляється необхідною психологічною умовою для формування такого важливого особистісного утворення, як виникнення зрілих життєвих планів, особистісного й професійного самовизначення учнів. Але для того, щоб зрозуміти закономірності процесу особистісного самовизначення, недостатньо тільки виявити систему цінні-

сних орієнтацій учнів, важливо зрозуміти, чи співвідносяться між собою те, що людина цінує, свідомо вважає найбільш важливим, і те, чого вона реально хоче, до чого свідомо або несвідомо прагне.

Список літератури: 1.Алексеев В.Г. Ценностные ориентации личности и проблема их формирования. - М., 1979. 2.Артюхова Ю.В. Ценности и воспитание // Педагогика 1999г. - №4 - с.117-121. 3.Волков Е.С. Зависимость ценностных ориентаций студентов от смены видов деятельности. - М., 1981. 4.Залесский Г.Е. Психологические вопросы формирования личности. - М.:Мысль - 1976. 5.Здравомыслов А.Г. Потребность. Интересы. Ценности. - М., 1986. 6.Киприянова Е. Жизненные планы, мотивы, потребности: результаты одного исследования ценностных ориентаций старшеклассников. // Экспресс-опыт 1999 - №1 - с. 34-36. 7.Крапивская Л.В. Личность и ее ценностные ориентации. - М., 1983. 8.Кузнецов В.М. Психолого-педагогические условия формирования личности учащихся. - М., 1994 - с. 144. 9.Леонтьев Д.А. Методика изучения ценностных ориентаций. - М.: Смысл, 1992. 10.Мудрик А.В. Время поисков и решений. Книга для учащихся. - М., 1990 - с.180. 11.Психологические механизмы регуляции поведения. - М.: Наука, 1979. 12.Саарнийт Ю.Р. Ценностное содержание жизненных планов молодежи. Под. ред. Шороховой Е.В. - М., 1987. 13. Социальная психология личности. - М.: Наука, 1979. 14. Шафранский К.Д., Суханова Т.Г. К вопросу о ценностных ориентациях личности // Личность и деятельность. - Л., 1982 - с. 108-115.

О.В. Квасник, Ю.Ю.Ильина

ИССЛЕДОВАНИЕ СТРУКТУРЫ ЦЕННОСТЕЙ И ПРЕДСТАВЛЕНИЙ О БУДУЩЕМ У СТАРШЕКЛАССНИКОВ

Данная статья посвящена исследованию и анализу подходов к понятию «ценностные ориентации», изучению ценностных ориентаций молодежи и представлений об их будущем, обусловленных появлением целого ряда работ. Автор сделал вывод, что существует четкая и последовательная взаимосвязь ценностных ориентаций с представлениями о будущем у старшеклассников. В статье проанализированы понятия и статистические данные, являющиеся основанием для развития дальнейших исследований в данной области.

О.В. Квасник, Ю. Ю. Ільїна

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ЦІННОСТЕЙ ТА УЯВЛЕНЬ ПРО МАЙБУТНЄ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Дана стаття присвячена дослідженню і аналізу підходів до поняття «ціннісні орієнтації», вивченню ціннісних орієнтацій молоді і уявлень про їхнє майбутнє. Автор зробив висновок, що існує чіткий і послідовний взаємозв'язок ціннісних орієнтацій з уявленнями про майбутнє у старшокласників. У статті проаналізовані поняття і статистичні дані, що є підставою для розвитку подальших досліджень з даної проблеми.

О. Kvasnyk, U.Iliyina

RESEARCH OF STRUCTURE OF VALUES AND PICTURES OF FUTURE FOR SENIOR PUPILS

The given article is devoted to research and analysis of approaches to notion the «valued orientations», to the study of the valued orientations of young people and pictures of their future, conditioned by appearance of a number of works. An author did a conclusion, that there is intercommunication of the valued orientations with the pictures of future at students of higher forms clear and successive. In the article the notions and statistical data being foundation for development of further researches in the given region are analyzed.

Стаття надійшла до редакції 28.05.2010